

Arbetsmiljörätt: SAM och OSA

Rättsliga krav och möjligheter till samverkan,
Partsrådet 20 november 2024
Johan Holm, juris doktor, lektor, Umeå universitet

Sjukfrånvaro på grund av stress femdubblad – värst för kvinnor

En av tre sjuk av stress

Publicerad 9 oktober 2023

Många av Akavias medlemmar har en pressad arbetssituation. Mer än var femte betecknar sin psykosociala arbetsmiljö som dålig. Var tredje har så hög arbetsbelastning att de varje vecka drabbas av negativa stresssymptom på grund av jobbet. Det visar en ny undersökning.

Rekordmånga sjukskrivs för stress

18 november 2024

Trots kunskap om hur stressrelaterade sjukskrivningar kan förebyggas fortsätter antalet drabbade att öka. Under 2024 har en ny dyster toppnotering nåtts – och det är främst mammor i åldern 30–39 år som drabbas. Det visar Försäkringskassans årliga lägesrapport om psykisk ohälsa som släpps idag.

Arbetsmiljörättens delar

Vem är ansvarig för
arbetsmiljön?

Hur ska arbetsmiljön
se ut?

Hur säkras
efterlevnaden av
arbetsmiljöreglerna?

Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd – regler i en ny struktur

Vilken roll eller vilka roller har du?

Du är arbetsgivare eller motsvarande

Du är byggherre, projektör eller byggarbetsmiljösamordnare

Du tillverkar, importerar eller distribuerar vissa produkter

Grundläggande regler

AFS
2023:1

Systematiskt arbetsmiljöarbete – grundläggande skyldigheter för dig med arbetsgivaransvar

AFS
2023:2

Planering och organisering av arbetsmiljöarbete – grundläggande skyldigheter för dig med arbetsgivaransvar

AFS
2023:3

Projektering och byggarbetsmiljösamordning – grundläggande skyldigheter

Övriga regler

AFS
2023:10

Risker i arbetsmiljön

AFS
2023:11

Arbetsutrustning och personlig skyddsutrustning – säker användning

AFS
2023:12

Utformning av arbetsplatser

AFS
2023:13

Risker vid vissa typer av arbeten

AFS
2023:14

Gränsvärden för luftvägsexponering i arbetsmiljön

AFS
2023:15

Medicinska kontroller i arbetslivet

Produktregler

AFS
2023:4

Produkter – maskiner

AFS
2023:5

Produkter – tryckbärande anordningar

AFS
2023:6

Produkter – enkla tryckkärl

AFS
2023:7

Produkter – utrustning för potentiellt explosiva atmosfärer

AFS
2023:8

Produkter – förbud att på marknaden släppa ut ledade skärverktyg avsedda för bärbara handhållna röjsågar

AFS
2023:9

Produkter – stegar, ställningar, och viss annan utrustning för arbete på höjd, samt vissa trycksatta anordningar

Organisatorisk
och social
arbetsmiljö
2 kap. AFS
2023:2
(2015:4)

Vad?

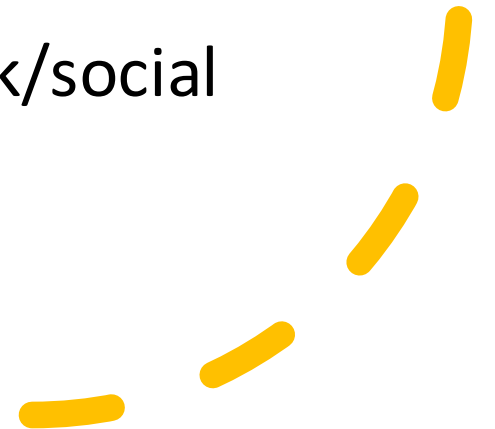
En föreskrift (bindande) från Arbetsmiljöverket

Varför?

Dessa typer av frågor allt viktigare
Föreskrift har saknats på området

Fokus:

Psykosocial organisatorisk/social

OSA – Vad regleras?

- Arbetsbelastning (6–8 §§)
- Arbetstidens förläggning (9 §)
- Kränkande särbehandling (10–11 §§)
- Kunskaper (4 §)
- Mål (5 §)

Arbetsbelastning

Balansmodeller

- Krav-kontroll-stöd
- Ansträngning-belöning
- Krav-resurs

3 § Ohälsosam arbetsbelastning

- När kraven i arbetet mer än tillfälligt överskrider resurserna.
- Denna obalans blir ohälsosam om den är långvarig och möjligheterna till återhämtning är otillräckliga.

3 §

Krav i arbetet

- Del av arbetet som innebär upprepade ansträngningar avseende:
 - Arbetsmängd,
 - Svårighetsgrad,
 - Tidsgränser
 - Fysiska och sociala förhållanden
 - Kan vara av kognitiv, emotionell och fysisk natur.

3 § Resurser

- arbetsmetoder,
- arbetsredskap,
- kompetens,
- bemanning,
- rimliga och tydliga mål,
- återkoppling på arbetsinsats,
- möjligheter till kontroll,
- socialt stöd,
- möjligheter till återhämtning.

6 § Arbetsbelastning

- Arbetsuppgifter och befogenheter ska inte ge upphov till **ohälsosam arbetsbelastning**.
- Resurserna ska **anpassas** till kraven i arbetet

7 § Arbetstagarna ska känna till:

- Vilka arbetsuppgifter de ska utföra.
 - Vilket resultat som ska uppnås med arbetet.
 - Om det finns särskilda sätt som arbetet ska utföras på och i så fall hur.
 - Vilka arbetsuppgifter som ska prioriteras, när tiden inte räcker till.
 - Vem de ska vända sig till för att få hjälp.
 - Arbetstagaren ska känna till vilka befogenheter de har.
-

Beslut

Arbetsmiljöverket förelägger er vid vite av 60 000 kronor att senast den 14 oktober 2022 ha genomfört följande åtgärder:

1. Ni ska se till att det blir klarlagt i vilken ordning förskollärare och fritidspedagoger ska prioritera sina arbetsuppgifter när arbetstiden inte räcker till för alla uppgifter.

Se 10 § Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2015:4) om organisatorisk och social arbetsmiljö

2. Ni ska ge skyddsombud möjlighet att medverka i arbetet med att uppfylla kravpunkt 1.

Se 4 § Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2001:1) om systematiskt arbetsmiljöarbete

3. Ni ska till Arbetsmiljöverket skriftligen redovisa resultatet av ert arbete med att uppfylla kravpunkt 1.

Se 7 kap. 3 § arbetsmiljölagen

Reglerna om att vi har rätt att fatta beslut om föreläggande och förena beslutet med vite finns i 7 kap. 7 § arbetsmiljölagen.

8 §

Starkt psykiskt påfrestande arbetsuppgifter / arbetsituationer

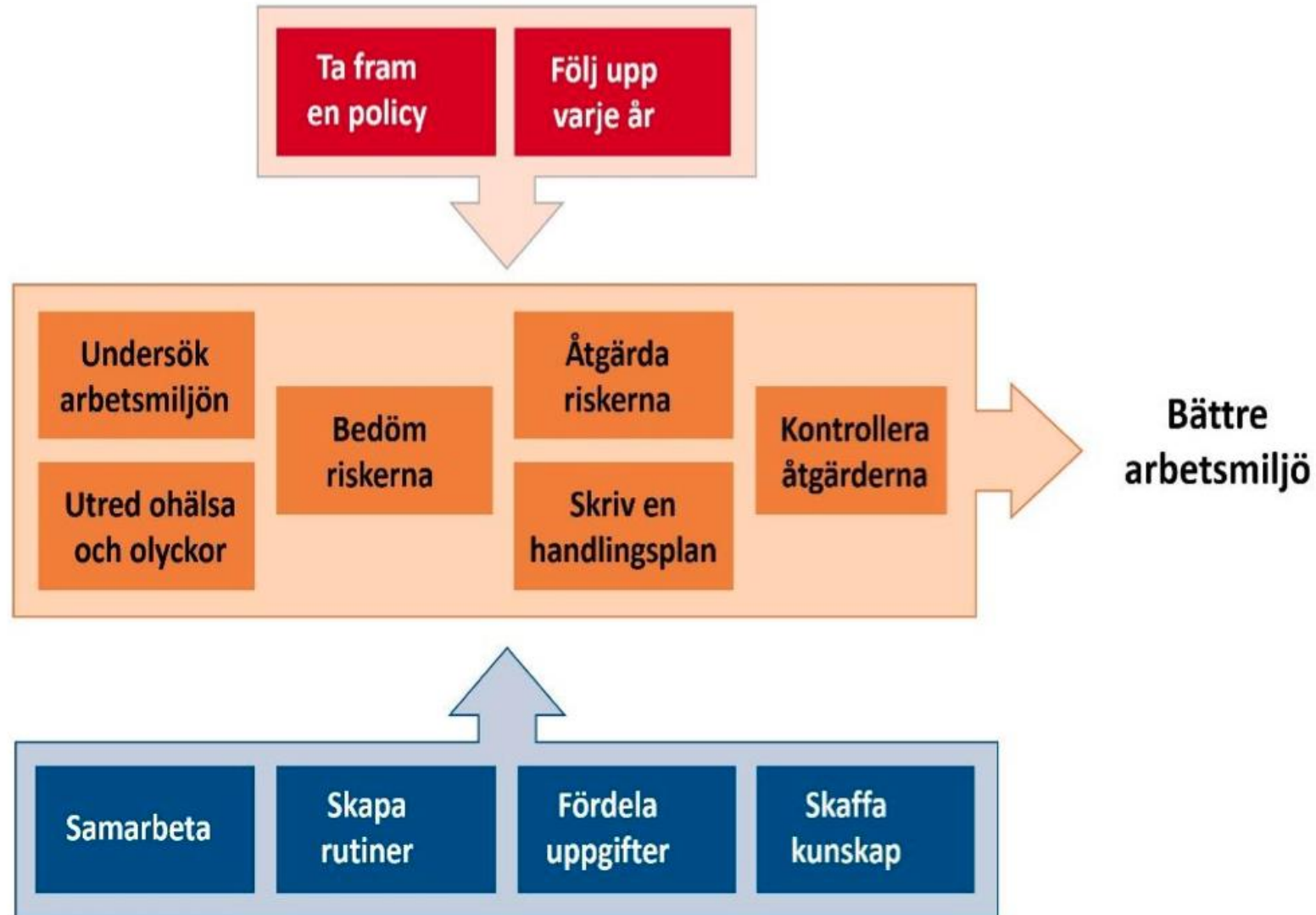
- Arbetsgivaren ska vidta åtgärder: motverka att arbetsuppgifter och arbetsituationer som är starkt psykiskt påfrestande leder till ohälsa hos arbetstagarna
- Uppgifter/situationer
 - Bemöta människor i svåra situationer
 - Utsättas för trauman
 - Lösa konflikter
 - Fatta svåra beslut under press där etiska dilemman ingår

Arbetsbelastning hos er?

- När uppstår risk för ohälsosam arbetsbelastning i er verksamhet?
- Vilka resurser har ni för att hantera ohälsosam arbetsbelastning?

Systematiskt arbetsmiljöarbete

Samverkan – varför då?

- Arbetstagarna har kunskap om arbetsmiljöproblem och lösningar
- Delaktighet i sig positivt för arbetsmiljön

Arbetstagarna

- Arbetsgivare och arbetstagare ska samverka för att åstadkomma en god arbetsmiljö (3 kap. 1 a § AML)
- Arbetstagaren ska ges möjlighet att medverka i
 - utformningen av sin egen arbetssituation
 - förändrings- och utvecklingsarbete (2 kap. 1 § AML)
- Arbetstagarna ska ges möjlighet att medverka i det systematiska arbetsmiljöarbetet (6 § AFS 2023:1)
- Arbetstagarna ska ges möjlighet att medverka i att ta fram målen för den organisatoriska och sociala arbetsmiljön (2 kap. 5 § AFS 2023:2)
- Skyldighet för arbetstagare att medverka i arbetsmiljöarbetet (3 kap. 4 §)

Skyddsombud

Har rätt att delta i planeringen av förändringar av arbetet

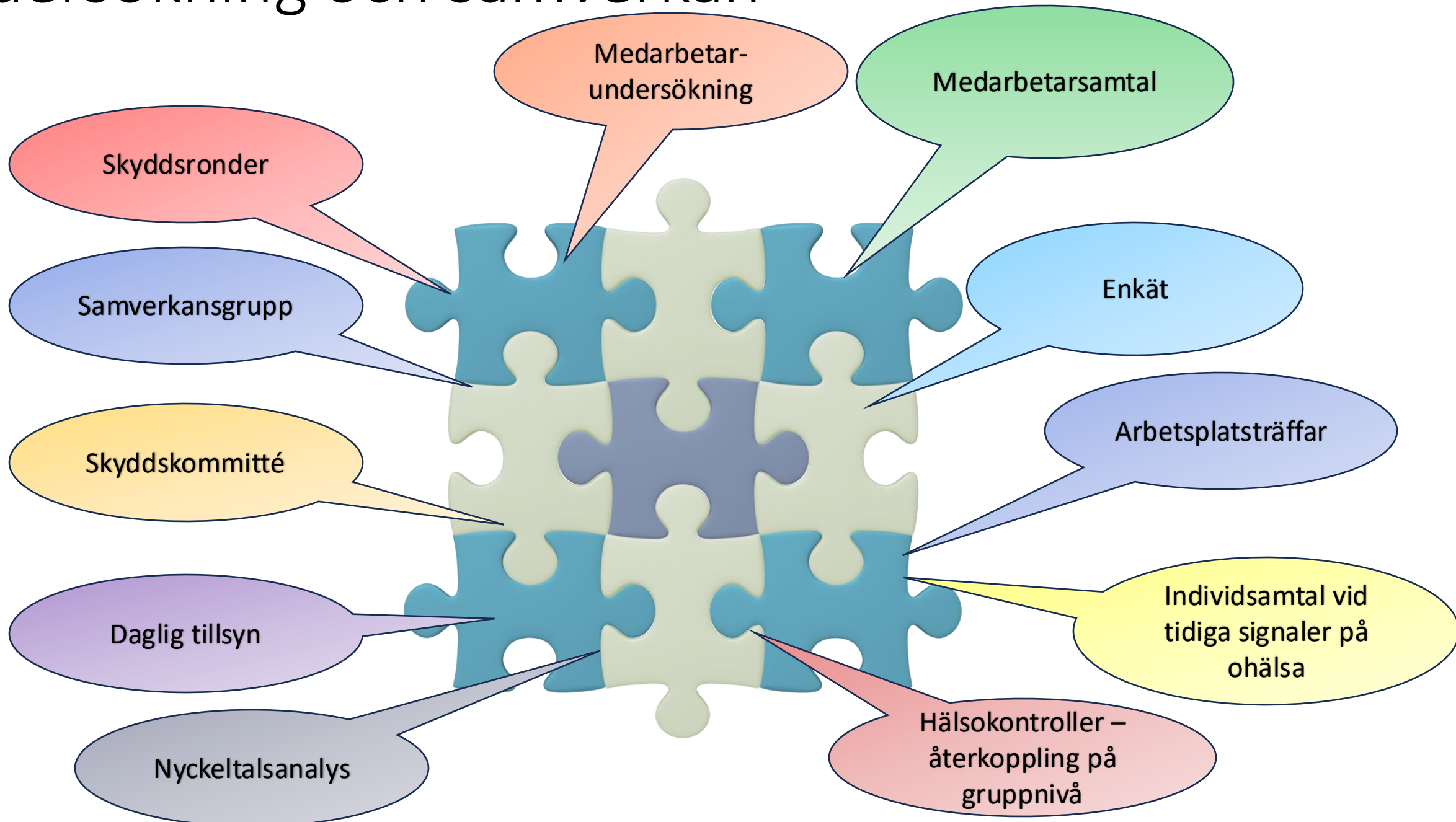
Ska underrättas av arbetsgivaren om förändringar av betydelse för arbetsmiljön

Har rätt att ta del av de handlingar och upplysningar som behövs för uppdraget

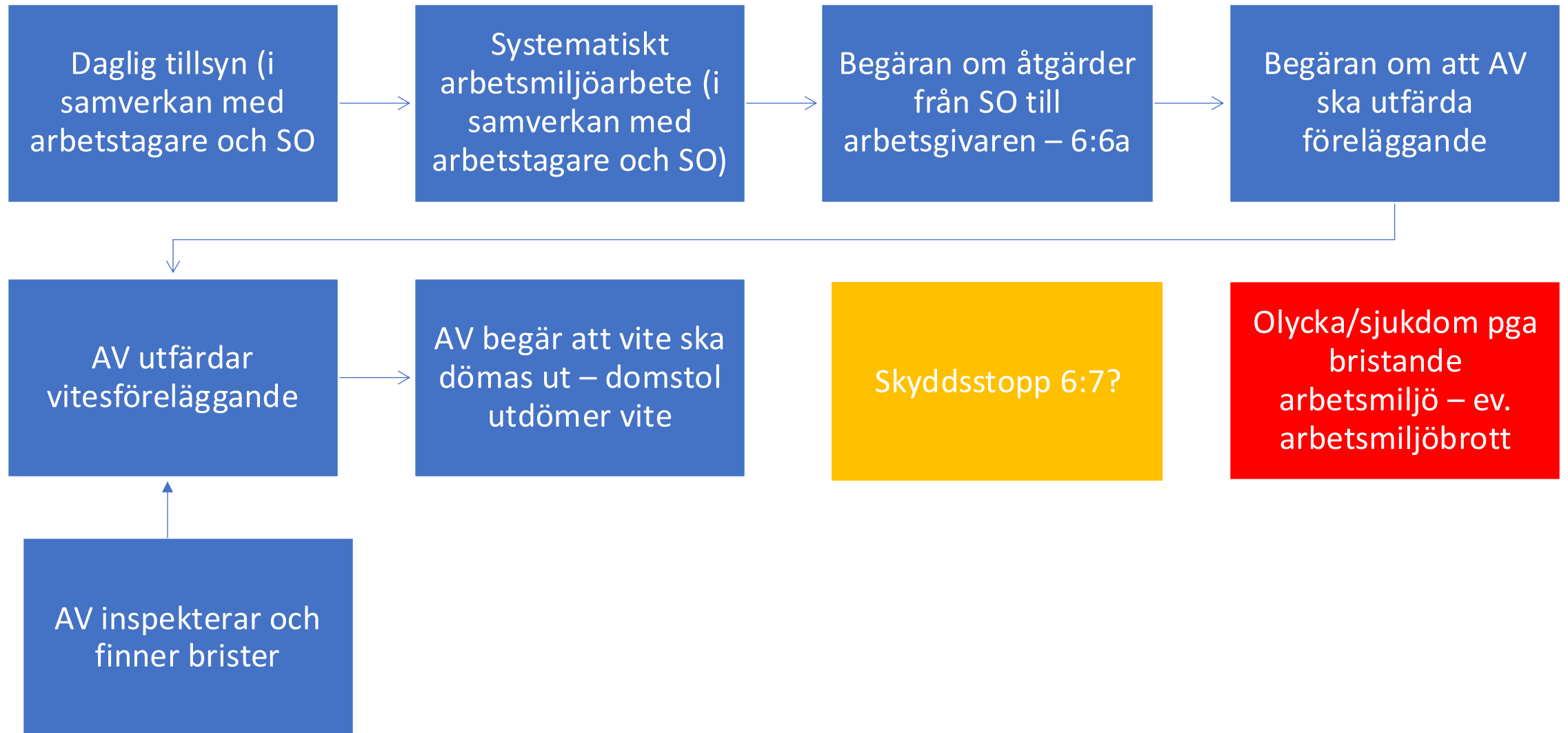
Rätt att av Arbetsmiljöverket få kopior av skriftliga meddelanden i skyddsfrågor som lämnas till ett arbetsställe

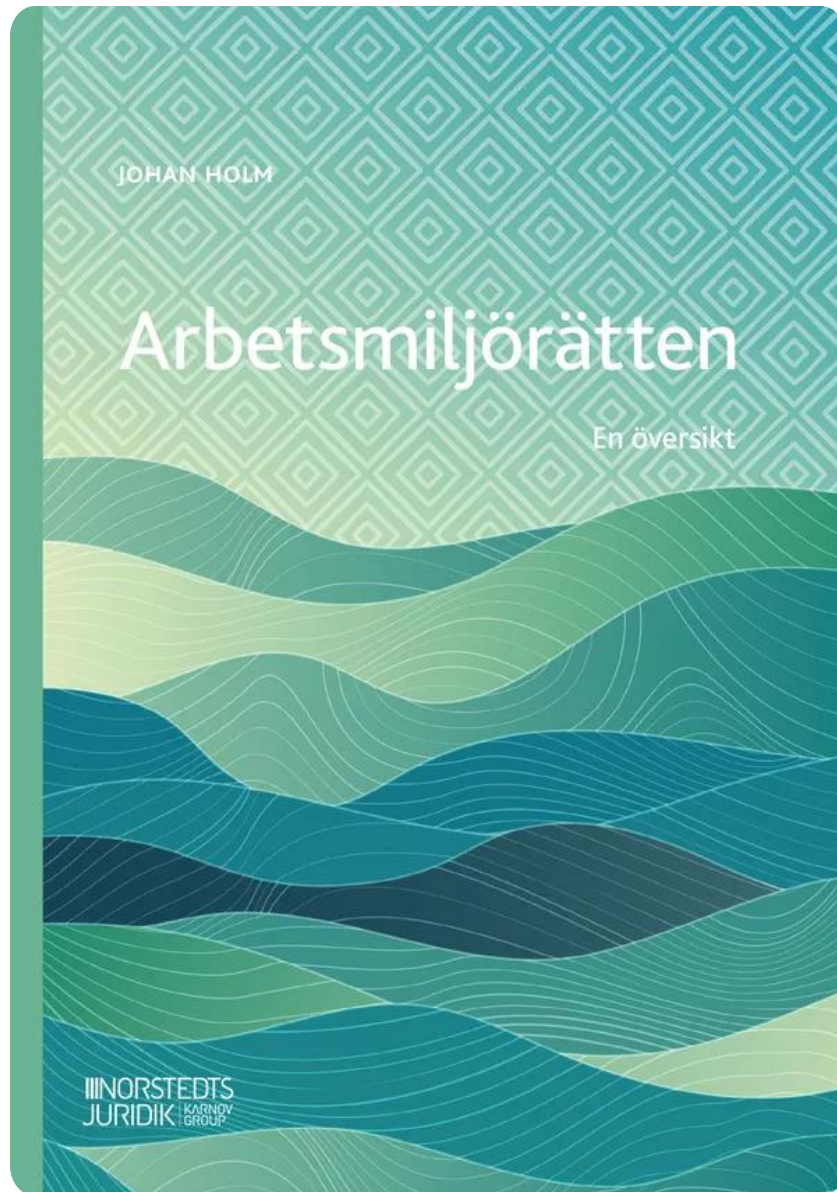
Rätt att delta i det systematiska arbetsmiljöarbetet

Undersökning och samverkan

När tillämpas OSA-föreskriften?

FRÅGOR?

<https://shop.nj.se/products/arbetsmiljoratten>

www.linkedin.com/in/johan-holm-03a1952